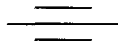

lyiség fejlődését, a testi vagy lelki sérüléssel rendelkező gyermekek gyógyulását, közvetlen környezetükbe és társadalmukba való harmonikusabb beilleszkedését.

IRODALOM

1. Barkóczy Iloná és Pléh Csaba: Kodály zenei nevelési módszerének pszichológiai hatásvizsgálata, Bács-Kiskun m. Lapk. Váll. 1993. 154. p.
2. Kokas Klára: Képességfejlesztés zenei neveléssel, Bp., Zeneműkiadó, 1972. 120 p.
3. Kokas Klára: Személyiségformálás zenei neveléssel, In. Óvodai nevelés, 1974/3. 94-96 p.
4. Kokas Klára: Amerikában tanítottam, Bp., Zeneműkiadó, 1978. 135 p.
5. Kokas Klára: Személyiségformálás zenével. Improvizált zenei mozgások gyermekekkel. In. Budapesti Népművelő, 1979. 3-4.
6. Kokas Klára: Gyerekek originális kifejezési formái zenéhez, Kodály Szeminárium, Kecskemét, 1980. 24. p.
7. Kokas Klára: A zene felemeli a kezeimet, Akadémiai Kiadó, 1992. 205 p.

MARGITAINÉ HORVÁTH ÁGNES

Kazinczy Ferenc Általános Iskola

Nyírbogdány

Kazinczy - nap iskolánkban

„Aki tud is, akarja is a jót,
lehetetlen, hogy ne ragyogjon.”
(Kazinczy Ferenc)

Második éve, hogy iskolánk névadójának, Kazinczy Ferencnek a születésnapján – október 27-én – Nyírbogdányban Kazinczy-napot szervezünk. Így tanulóink egyre jobban megismerik névadónk sok nélkülözéssel teli életét, irodalomszervező munkásságát, a nyelv megújítására tett kísérleteit.

Az általános iskolai tananyag amúgy is igen mostohán bánik Kazinczyval. Bár ebben az évben örömmel láttam, hogy a Nemzeti Tankönyvkiadó 12 éveseknek szánt irodalomkönyve ismereti Kazinczy életrajzát, és olvasható benne néhány örök értékű epigrammája is.

Halász Gábor századunk első felének irodalomkritikusa ezt írta Kazinczyról: „Egy század óta akarva akaratlanul minden magyar író az adósa.” Úgy gondolom, nemcsak az írók, hanem mindannyian adóasai vagyunk, akik magyarul beszélünk.

Üdvös lenne, ha a „nyelv teremtő mesteréről” egyre több iskola megemlékezne. Segítségül szívesen felajánlom műsorunk forgatókönyvét, amely a kisebb gyerekek számára is érthetően mutatja be Kazinczy életének első húsz évét. (A későbbiekben tervezzük a folytatást.)

Azt hiszem, minden megemlékezéssel egy kicsit törlesztünk adósságunkból.

Szín: Kazinczy ül az íróasztalnál. Az asztalon gyertyatartók, kalamáris, könyvek. A többi szereplő félkörben áll.

Vers: Takács Tibor: Kazinczy előtt

Zene: Beethoven VI. szimfónia II. tétel (részlet).

1. szereplő:

Kazinczy Ferenc ősei a XVI. század végén még jobbágyi sorban éltek a Borsod megyei Kazinc faluban. Az életrevaló ősök azonban idővel birtokot és hasznos hivatalt szereztek. A második generáció már nemesi kiváltságokkal bírt.

A XVIII. század derekán a Kazinczyak az alig száz éve szerzett birtokon, a Sátoraljaújhelytől nem messze eső Regmecen éltek.

2. szereplő:

1759. október 27.

Kazinczy József és Bossányi Zsuzsanna házasságából megszületett az első gyermek: Ferenc.

Ferenc Érsemlyénben, a nagypai házban látta meg a napvilágot, ott teltek gyermekévei is.

Ferencet még nyolc gyermek követte a sorban: Dénes, Julianna, László, Klára, Zsuzsanna, Teréz, József, Miklós.

3. szereplő:

Az idős Bossányi nagypapa a korabeli nemesnek az a típusa volt, aki megvetett mindent, ami az időben divatosnak számított.

A nagypapát jó gazdaként ismerték szerte a vidéken: ménese, nyájai örömeire voltak, nem haszonra.

Hosszú ideig a nagypapa volt a példakép.

Kazinczy:

„Nagypámnak ifjabb, sőt még férfi éveiben is igen csinos kézírása volt. Később a keze reszketett, amiatt oly inast tartta mindég, aki írni tudott, s diktálgató leveleit.

A diktálások minden nap folytak, s én nagyatyám módjait s mennydörgéseit derekasan eltanultam.

Ha levél érkezett, s nagyatyám távol vala, felültetem magam az asztalra, s utánozám őt a diktálásban.”

4. szereplő:

Így érthető, hogy mielőtt iskolába került volna, megtanult írni. 1764 decemberéből, 5 éves korából maradt ránk szüleinek szóló első levele, neve alatt a titlussal, Kazinczy Ferenc generális. A család ugyanis katonának szánta első gyermekét.

Kazinczy:

„Még bírom egy leveletem, melyben nevem alatt áll a generálisi titulus, de hihetőleg keserves sírással írtam oda, mert a tinta színe különbözik.”

4. szereplő:

A tanulást az érsemlyéni iskolamester keze alatt kezdte, aztán hazakerült Regmecre.

Itt kezdte latin tanulmányait Dénes öccsével közösen.

Kazinczy:

„Atyám igen vallásos ember vala, meleg szeretettel terelgetett minden felé, ami szent, ami jó.

Különbözött a korabeli férfiaktól, kiknek öröme a vigadás, ital, tánc és kártya volt.

Idilli életet éle, jó és ritka szépségű hitvesének hű férje, gyermekeinek szerető atyja, kit a nem jó példák meg nem szédíthetnek.

Reggel velünk, estve mindig cselédjeivel együtt végzé el imádságát.”

5. szereplő:

Az édesapa hamar rádöbrent, hogy fia nem vágyik a katonaélet után. A hallott bibliai történeteket másolgatta titokban.

Kazinczy:

„Atyám örülve látá, hogy nyomdokait járom. Örvendéssel szalada anyámhoz, hogy fiuk generális ugyan nem lesz többé, de könyvcsináló.”

7. szereplő:

A regmeci házitanító tudománya rövid ideig bizonyult elegendőnek. Ezért is, meg hogy a német nyelvben jártasságot szerezzenek, Késmárkra küldték őket. Itt a tanulmányokban keveset haladtak előre. Amikor visszaemlékezett az itt töltött évekre, két emlék toladott elébe: az egyik az olvasás örömeé.

Távol a szülői háztól egy érzelmes regény került a kezébe. Beleolvasott, s azután nem tudta letenni.

Kazinczy:

„Ebből kapák még több kedvet az olvasáshoz, s aki ezt kapott, mindent kapott.”

7. szereplő:

A másik élményt a természet jelentette, a késmárki gyönyörű rétek, a városhoz közel emelkedő Tát-ra csúcsai. Órákig andalogtak a varázs látványon.

6. szereplő:

Vers: Kazinczy Ferenc: A tavaszhoz

1. szereplő:

1769 őszén Patakra került, s az iskola tíz évig adott neki otthont. Felnőttként is gyakran idézte vissza e tíz esztendőt. A harmadfél száz éves múltra visszatekintő főiskolán először neki is kijutott a kisdíák keserveiből.

A mellé állított felsőbb osztályos diák csak a szajkó módra megtanulandó szövegeket követelte. Azzal kevésbé törődött, vajon azok értelmét felfogja-e a kérdező. A szóról szóra tanulás már a nagyapai háznál is gondot okozott neki, Sárospatakon a gond kínná növekedett. Később is gyakorta felemlgette azokat a retteggel teli órákat, amik a lecke kikérdezésével teltek.

Kazinczy:

„Midőn a kirendelt felsős diák elé állék, hogy felmondjam leckémet, előre megzavara ijesztéseivel, s rettegvén a büntetéstől, előtte három sort sem tudtam soha elmondani.”

3. szereplő:

Ezek az ijesztések sokszor valóságos keservekké váltak, ha a kisdíák sikertelenül rugaszkodott a lecke felmondásának.

Egyébként sem volt irigylésre méltó a gyerek sorsa. Este 11 órakor fekdühetek, s már hajnali három órakor felverték őket, hogy elvégezzék a tanítójuk követelte munkát, a szoba takarítását, a cipőtisztítást, a befűtést. A felsős diákok persze kényük szerint nyújtóztak fekhelyükön. Ha még a leckefelmondás sem ment, verés következett, esetleg böjt vagy szégyenszékállás a kollégiumban.

E sok kintől ritkán lehetett menekülni. Esetleg akkor, ha egy-egy emberséges tanár vette védelmébe a kisdíákat.

Kazinczy:

„Egy felügyelet alkalmával engem tevének üdvözlőnek. Bejövénék a professzorok, elkezdém a rigmusomat, s a harmadik szón elakadtam.

Professzor Szentgyörgyi István kérdőre voná a tanítót, miért nem tudja a gyermek a köszöntőt.

Azért – válaszolta a tanító, mert nincs emlékezőtehetsége.

Nem igaz! – mondta a professzor:

– Ha én neki valamit beszélek, jól el tudja mondani, ha könyvet adok neki, midőn visszahozza, mind elmondja, amit olvasott.”

2. szereplő:

Természetes, hogy Szentgyörgyi professzort szerette legjobban oktatói közül. Érthető, hogy hozzá fordult első irodalmi kísérleteivel. E tanára biztatta akkor is, amikor görög nyelvtanulmányaiba kezdett. ez a kapcsolat tanár és tanítvány között később is fennmaradt, sőt bizalmassá változott.

Pataki diáksága alatt ráébredt arra a szóval ki nem fejezhető boldogságra, ami az újonnan megszerzett tudás birtokában elfogja az embert.

A szajkózás gyötrelmeit a folyópart és a berek békessége enyhítette a Bodrog-parti Athénban, amiként akkoriban Patakot emlegették. Ide menekült diáktársaival.

Zene: folytatás

2. szereplő:

Vers: Kazinczy Ferenc: A pataki vár erkélyén

5. szereplő:

Az olvasás gyönyöreivel Késmárkon ismerkedett meg, Sárospatakon ez már szenvedéllyé vált.

Hirtelen vágy szállta meg: mindent, ami megismerhető, habzsolva magába tömni.

A szokásos diákszórakozások nem érdekelték.

Kazinczy:

„A tarokk-kártyát nem ismerem, részeg soha nem voltam, a pipa büdös gyönyörűségét nem ismerem. Nem veszek részt a tivornyákon, a szokásos hétköznapi táncokon, ablaktöréseken.

Helyette a könyvtár lett a birodalmam.”

4. szereplő:

A sárospataki diák, hogy teljesítse apja jóvendölését, miszerint „könyvcsináló” lesz, alig 16 éves korában – anyja unszolására – jelentette meg „hirtelen összefirkált” könyvecskéjét Magyarország földrajzáról, Magyarország geographica címmel.

Nagy sikert nem aratott vele, sőt társai még gúnyolták is miatta.

Kazinczy:

„Szerettem volna, hogy nyeljen el a föld. Nevem nyomtatva soha többé nem lesz!”

7. szereplő:

Ígéretét azonban nem tartotta meg. Akit könyvcsinálónak szánt a sorsa, az nem szökhett el előle. Még kisdíjak volt Sárospatakon, amikor Dénes öccsével az egyik főúri családnál kellett tanulótársai nevében tisztelgennie. Ez a látogatás kimondhatatlan hasznot hozott számukra, ugyanis az ajándékok között lapult néhány könyv is, többek között Bessenyei Györgynek két munkája is.

A kis Kazinczy alig várta, hogy az utazóbarátba szállhasson, s kézbe vehesse a könyveket. Ügyet nem vetett a kocsi döccenéseire, falta a sorokat.

Zene: folytatás

5. szereplő:

Patakra már ezzel az élménnyel érkezett. Tanulótársai biztatására, meg azért is, hogy jobb munkával feledtesse első könyvének sikertelenségét, Bessenyei György egyik német nyelvű művének fordítására készült. Tudósította erről az író is, aki a munka elvégzésére serkentette a 17 éves Kazinczyt.

1. szereplő:

Ki döntheti el, melyik volt az irodalom felé vivő sorsdöntő pillanat életében? A nagyapai háznál írott első levél? A késmárki *ézelmes regény* olvasása? A Szentgyörgyi professzorral együtt töltött órák? Vagy Bessenyei írásra biztató levele?

Tény az, hogy ez időtől kezdve szenvedélyesen bújta a könyveket, kereste-kutatta az újabb alkotásokat.

2. szereplő:

1777-ben nagybátyjával Pest érintésével Bécsbe indult. A világból akkor még keveset ismert. Ám most sem arra gondolt, milyen egy nyüzsgő nagyváros, hanem hogy milyen irodalmi élmények várnak rá. Pestre is azért vágyott, hogy új könyv birtokába jusson. A Pestől Bécsig tartó úton állandóan olvas. Még nem sejtí, mekkora új élmény vár rá: találkozás a képzőművészettel. A képzőművészeti alkotásokat mindig szerette. Csak hát a bécsi út előtt mit láthatott a maga környezetében? Esetleg jól-rosszul sikerült portrékat, meg könyvek illusztrációjaként rézmetszeteket. Kisgyermek kora óta maga is rajzolgatott, festegedett.

Kazinczy:

„Szüntelen rajzolgaték, olykor éjjel is, három-négy gyertyát gyújtván meg, míg a rajzolásban csaknem egészen megvakulék.”

5. szereplő:

1779-ben, húszéves korában mondott búcsút Pataknak. 10 évet töltött itt, s amikor távozott, így foglalta össze az iskolában tanultakat:

Kazinczy:

„Az én koromban Patakon és Debrecenben az ifjú nem tudta egyebet, midőn iskoláit elhagyta, mint teológiát.”

2. szereplő:

Ő ekkorra már érezte: e tudós balgatagságok felett eljárt az idő. Többre tartotta, meg szükségesebbnek vélte a „matézist és fizikát, a filozófiát és a históriát.”

Elvégezte önmagában a szükséges számvetést arról a 10 évről, amit a kollégium nyújtott neki:

Kazinczy: (feláll) „Tudám, amit feledni kell!”

*

Tisztelt Előfizetőinkhez!

Mindenképpen bízunk abban, hogy továbbra is töretlen támogatói, előfizetői maradnak lapunknak. Ennek reményében kérjük tisztelettel minden Előfizetőnket, hogy az 1996. évi előfizetési díjat, amely ettől az évtől 300 forint, az alábbi számlára befizetni szíveskedjék: OTP Csongrád Megyei Igazgatóság, Szeged, Módszertani Közlemények; 11735005-20003933. Aki 200 forintot fizetett be, attól csak a különbözet befizetését kérnénk.

A MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA